

УДК 336.77

Воробйова О.І., к.е.н., доцент, НАПКБ

ВИЗНАЧЕННЯ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКІВ УКРАЇНИ

У статті здійснено визначення кредитно-інвестиційного потенціалу банків на основі сукупності складових кредитно-інвестиційного потенціалу. Доведено, що частина банків країни не реалізувала свій кредитно-інвестиційний потенціал

Ключові слова: кредитно-інвестиційний потенціал банків, складові кредитно-інвестиційного потенціалу банків

ВСТУП

Банки, як головні фінансові інститути України, повинні забезпечити акумулювання і ефективний перерозподіл фінансових ресурсів між всіма секторами економіки, зокрема реального сектору і сектору домогосподарств, як головних споживачів фінансових ресурсів. Для ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці країни банківські інститути повинні мати відповідні власні можливості, тобто рівень кредитно-інвестиційного потенціалу. Однак вітчизняні банківські інститути не мають достатнього рівня кредитно-інвестиційного потенціалу, тобто необхідних обсягів фінансових ресурсів що негативно впливає на функціонування як реального сектору економіки, так і сектору домогосподарств.

За сучасних умов банки, з одного боку, виступають головними суб'єктами економічного зростання, а, з іншого боку, гальмом на шляху економічного реформування національного господарства. Між банками і іншими суб'єктами економіки існують різні фінансові і нефінансові зв'язки, які так чи інакше відбиваються на результатах фінансово-господарської діяльності. Проте ці зв'язки не завжди мають раціональний характер, інколи вони суперечать здоровому глузду, а іноді свідчать про абсолютну неадекватність фінансових рішень як суб'єктів підприємництва і домогосподарств, так і самих банків.

Методологічні підходи до визначення кредитно-інвестиційного потенціалу банків України були досліджені нами в декількох працях, зокрема [1, 2, 3], що дало змогу обґрунтувати наукові положення до визначення величини кредитно-інвестиційного потенціалу. Однак фактичні розрахунки величини кредитно-інвестиційного потенціалу банків не були зроблені, що є спонукальною основою для подальших досліджень.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Спираючись на власні дослідження, що були зроблені раніше щодо методологічних підходів до визначення величини кредитно-інвестиційного потенціалу банків здійснимо розрахунки, які дозволять встановити наскільки фактична кредитно-інвестиційна діяльність банків відповідає наявному кредитно-інвестиційному потенціалу. Отже, мета статті полягає у визначенні кредитно-інвестиційного потенціалу найкрупніших банків України та його співставлення з наявною кредитно-інвестиційною діяльністю.

РЕЗУЛЬТАТИ

Формування і використання кредитно-інвестиційного потенціалу банку забезпечується відповідним рівнем складових, а саме: а) фінансовим потенціалом (сумою власного капіталу та зобов'язань); б) кадровим потенціалом (професійними можливостями керівництва та персоналу банку); в) технічним та інформаційним потенціалом (технічними засобами та інформаційними ресурсами); г) розрахунково-платіжним потенціалом (розрахунково-платіжними засобами та ресурсами); д) інноваційним потенціалом (здатністю банку до впровадження нових видів кредитно-інвестиційних продуктів); е) організаційно-управлінським потенціалом (здатністю керівництва банку до ефективного управління кредитно-інвестиційною діяльністю).

У [1, 3] нами був запропонований науковий підхід до визначення величини кредитно-інвестиційного потенціалу окремого банку, який дає змогу оцінити сучасний рівень кредитно-інвестиційних можливостей банків та встановити їх рейтинг шляхом ранжирування за обсягом кредитно-інвестиційного потенціалу. Крім того, використання запропонованого підходу дає можливість оцінити наскільки реалізується кредитно-інвестиційний потенціал окремого банку при формуванні його кредитно-інвестиційного портфеля. Використання на практиці запропонованого наукового підходу до визначення обсягу кредитно-інвестиційного потенціалу дає надійний результат, якщо є необхідна та доступна інформація, яка дозволяє зробити відповідні розрахунки. Така доступна інформація наводиться у звітності кожного окремого банку, яку можливо отримати за умов наявності комп'ютера та Інтернет-ресурсів.

Для практичних розрахунків обсягів кредитно-інвестиційного потенціалу банків необхідно використовувати найбільш доступну інформацію. Такою доступною інформацією може бути річна фінансова звітність, яку фактично публікує кожний банк. Це дасть можливість розрахувати величину кредитно-інвестиційного потенціалу для будь-якого банку.

Здійснимо відповідні розрахунки величини кредитно-інвестиційного потенціалу банків І групи, яку наводить НБУ у своїй звітності за 2008-2010 роки (табл. 1).

На першому місці за величиною кредитно-інвестиційного потенціалу з великим відривом розташований Приватбанк. Останнє місце в групі займає Кредитпромбанк. Тобто можливо стверджувати, що за величиною кредитно-інвестиційного потенціалу банки І групи практично розташувались у тій же послідовності, як вони відображені у загальній звітності НБУ.

Величина кредитно-інвестиційного потенціалу показує максимальний обсяг економічних ресурсів, який банк має для кредитно-інвестиційної діяльності. Проте в реальності цей обсяг економічних ресурсів не один банк на практиці не зможе використати повністю, а тому буде завжди існувати різниця між величиною кредитно-інвес-

Таблиця 1

Величина кредитно-інвестиційного потенціалу банків І групи
(розраховано за даними 2008-2010 рр.) *

№ п/п	Назва банку І групи	Величина кредитно-інвестиційного потенціалу	№ п/п	Назва банку І групи	Величина кредитно-інвестиційного потенціалу
1	Приватбанк	71230,1	10	Альфа-Банк	24226,3
2	Ощадбанк	54564,8	11	«Надра»	20519,2
3	Укресімбанк	49430,8	12	«Форум»	18115,7
4	Райффайзен банк Аваль	46616,6	13	«Фінанси і кредит»	16429,9
5	УкрСиббанк	42843,0	14	Брокбізнесбанк	14506,4
6	Укрсоцбанк	37905,3	15	ПУМБ	13720,3
7	ОТП Банк	30919,4	16	Родовід Банк	13691,2
8	ВТБ Банк	24972,6	17	СведБанк	12807,5
9	Промінвестбанк	24373,3	18	Кредитпромбанк	11917,6

* Розраховано автором

тиційного потенціалу і реальним кредитно-інвестиційним портфелем банку. Чим більша різниця між кредитно-інвестиційним портфелем банку та величиною його кредитно-інвестиційного потенціалу, тим більше додаткових економічних можливостей має банк для здійснення операцій з кредитування й інвестування.

Дослідимо різницю між величиною кредитно-інвестиційного потенціалу банків І групи і їх кредитно-інвестиційними портфелями (табл. 2).

Наведені розрахунки дають змогу стверджувати, що за відносними показниками лідером рейтингу буде не Приватбанк, який хоча і має великий кредитно-інвестиційний потенціал, але фактично його вже використовує при здійсненні операцій кредитування й інвестування. За відносними показниками лідером буде Брокбізнесбанк, який хоча і займає лише чотирнадцяте місце за величиною кредитно-інвестиційного потенціалу, але цей потенціал він повністю ще не задіяв в кредитно-інвестиційній діяльності. На другому місці за відносними показниками буде ОТП Банк, який теж має досить великий запас щодо збільшення кредитно-інвестиційної діяльності (табл. 3).

Таблиця 2
Абсолютні та відносні різниці між величиною кредитно-інвестиційного потенціалу банків і їх фактичним кредитно-інвестиційним портфелем у 2008-2010 рр. *

№ п/п	Назва банку	Величина кредитно-інвестиційного потенціалу, млн. грн.	Величина кредитно-інвестиційного портфеля, млн. грн.	Абсолютні відхилення, млн. грн.	Відносні відхилення, %
1	Приватбанк	71230,1	67431,6	3798,5	105,6
2	Ощадбанк	54564,8	51005,5	3559,3	107,0
3	Укресімбанк	49430,8	46028,5	3402,3	107,4
4	Райффайзен банк Аваль	46616,6	41120,3	5496,3	113,4
5	УкрСиббанк	42843,0	37970,5	4872,5	112,8
6	Укрсоцбанк	37905,3	34572,5	3332,8	109,6
7	ОТП Банк	30919,4	25182,8	5736,6	122,8
8	ВТБ Банк	24972,6	22989,6	1983,0	108,6
9	Промінвестбанк	24373,3	20107,7	4265,6	121,2
10	Альфа-Банк	24226,3	21462,6	2763,7	112,9
11	«Надра»	20519,2	19824,0	695,2	103,5
12	«Форум»	18115,7	15401,3	2714,4	117,6
13	«Фінанси і кредит»	16429,9	14897,4	1532,5	110,3
14	Брокбізнесбанк	14506,4	11464,8	3041,6	126,5
15	ПУМБ	13720,3	12564,5	1155,8	109,2
16	Родовід Банк	13691,2	5259,7	8431,5	260,3**
17	СведБанк	12807,5	10486,5	2321,0	122,1
18	Кредитпромбанк	11917,6	11175,5	742,1	106,6

** Проблемний банк (не має можливості обслуговувати свої зобов'язання)

* Розраховано автором

Таблиця 3

Рейтинг банків І групи за рівнем відносного відхилення кредитно-інвестиційного портфеля від величини кредитно-інвестиційного потенціалу у 2008-2010 рр. *

№ п/п	Назва банку	Відносні відхилення, %	№ п/п	Назва банку	Відносні відхилення, %
1	Брокбізнесбанк	126,5	10	Укрсоцбанк	109,6
2	ОТП Банк	122,8	11	ПУМБ	109,2
3	СведБанк	122,1	12	ВТБ Банк	108,6
4	Промінвестбанк	121,2	13	Укресімбанк	107,4
5	«Форум»	117,6	14	Ощадбанк	107,0
6	Райффайзен банк Аваль	113,4	15	Кредитпромбанк	106,6
7	Альфа-Банк	112,9	16	Приватбанк	105,6
8	УкрСиббанк	112,8	17	«Надра»	103,5
9	«Фінанси і кредит»	110,3			

* Розраховано автором

Останнє місце в наведеному рейтингу займає банк «Надра», а Родовід Банк до цього рейтингу навіть і не було включено внаслідок того, що він фактично знаходиться вже на протязі двох років в стадії адміністрування з боку НБУ та поки що не може вийти з кризового стану.

Таким чином, здійсненні розрахунки дають можливість не лише встановити величину кредитно-інвестиційного потенціалу кожного банку, але і виявити перспективи щодо збільшення операцій кредитування й інвестування у майбутньому внаслідок наявного потенціалу і фактичного його використання у вигляді кредитно-інвестиційного портфеля.

Для визначення величини кредитно-інвестиційного потенціалу банківської системи країни можливо запропонувати таку формулу:

$$\text{ВКРІНП}_{\text{БСУ}} = \sum_{i=1}^m \text{ВКРІНП}_{\text{Б}_i}, \quad (1)$$

де $\text{ВКРІНП}_{\text{БСУ}}$ — величина кредитно-інвестиційного потенціалу банківської системи України, млн. грн.; $\text{ВКРІНП}_{\text{Б}_i}$ — величина кредитно-інвестиційного потенціалу i -го банку, що входить до банківської системи України, млн. грн.; m — кількість банків, що входять до складу банківської системи України; i — порядковий номер банку в складі банківської системи України.

На основі величини кредитно-інвестиційного потенціалу банківської системи України можливо встановити.

По-перше, частку, яку займає будь-який банк у складі загальної величини кредитно-інвестиційного потенціалу. Формула для розрахунку має наступний вигляд:

$$\text{Ч}_{\text{КРІНП}_\text{Б}} = \frac{\text{ВКРІНП}_\text{Б}}{\text{ВКРІНП}_{\text{БСУ}}} \times 100, \quad (2)$$

де $\text{Ч}_{\text{КРІНП}_\text{Б}}$ — частка кредитно-інвестиційного потенціалу будь-якого банку у складі банківській системі України, %.

По-друге, зіставити фактичний кредитно-інвестиційний портфель усіх банків країни з загальною величиною кредитно-інвестиційного потенціалу. Формула для розрахунків має наступний вигляд:

$$\text{КВ}_{\text{КІП/КРІНП}} = \frac{\text{КІП}_{\text{БСУ}}}{\text{ВКРІНП}_{\text{БСУ}}}, \quad (3)$$

де $\text{КВ}_{\text{КІП/КРІНП}}$ — коефіцієнт співвідношення кредитно-інвестиційного портфеля за всіма банками; $\text{КІП}_{\text{БСУ}}$ — величина кредитно-інвестиційного портфеля всіх банків, що входять до складу банківської системи України, млн. грн.; $\text{ВКРІНП}_{\text{БСУ}}$ — величина кредитно-інвестиційного потенціалу банківської системи України, млн. грн.

По-третє, оцінити рівень кредитно-інвестиційної діяльності окремого банку у складі банківської системи України. Формула для розрахунку має наступний вигляд:

$$\text{І}_{\text{КРІНД}_\text{Б}} = \frac{\text{КІП}_\text{Б}}{\text{ВКРІНП}_{\text{БСУ}} : m}, \quad (4)$$

де $\text{І}_{\text{КРІНД}_\text{Б}}$ — рівень кредитно-інвестиційної діяльності будь-якого банку у складі банківської системи України (значення може бути більшим 1); $\text{КІП}_\text{Б}$ — кредитно-інвестиційний портфель будь-якого банку у складі банківській системі України, млн. грн.; $\text{ВКРІНП}_{\text{БСУ}}$ — величина кредитно-інвестиційного потенціалу банківської системи України, млн. грн.; m — кількість банків у складі банківської системи України.

Здійсненні теоретичні узагальнення та практичні розрахунки дають змогу встановити фактичну величину кредитно-інвестиційного потенціалу банку. Однак з теоретичних і практичних позицій дуже важливо встановити рівень кредитно-інвестиційного потенціалу будь-якого вітчизняного банку у відношенні до банку-моделі, тобто банку, який буде обраний за модель для співставлення з вітчизняним банком.

Для співставлення величини кредитно-інвестиційного потенціалу будь-якого банку з банком-моделлю необхідно здійснити наступні дії:

- 1) встановлюється банк-модель, для якого буде визначатися величина кредитно-інвестиційного потенціалу;
- 2) визначаються економічні складові та ресурси, що впливають на формування кредитно-інвестиційного потенціалу для банку-моделі;
- 3) розраховується величина кредитно-інвестиційного потенціалу банку-моделі, а потім здійснюється порівняльна оцінка кредитно-інвестиційного потенціалу окремого банку з банком-моделлю.

За цим підходом рівень кредитно-інвестиційного потенціалу банків визначається за наступною формулою:

$$\text{І}_{\text{КРІНП}} = \frac{\text{ВКРІНП}_\text{Б}}{\text{ВКРІНП}_{\text{БМ}}}, \quad (5)$$

де $\text{І}_{\text{КРІНП}}$ — рівень кредитно-інвестиційного потенціалу банку (визначається у частках одиниці або у відсотках; показник не перевищує 1 чи 100%);

$\text{ВКРІНП}_\text{Б}$ — величина кредитно-інвестиційного потенціалу банку, млн. грн.;

$\text{ВКРІНП}_{\text{БМ}}$ — величина кредитно-інвестиційного потенціалу банку-моделі, млн. грн.

ВИСНОВКИ

Оцінка рівня кредитно-інвестиційного потенціалу банку має велике значення при розробці стратегії та тактики розвитку банку, визначення напрямів його ефективної діяльності, оптимізації формування і використання ресурсної бази, добір кадрів, розвиток регіональної банківської мережі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воробйова О.І. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України / О.І. Воробйова. — Київ-Сімферополь: ВД «АРІ-АЛ», 2010. — 396 с.
2. Воробйова О.І. Основи формування і використання кредитно-інвестиційного потенціалу банків України / О.І. Воробйова // Інвестиції: практика та досвід. — 2010. — №20. — С. 3–7.
3. Воробйова О.І. Кредитно-інвестиційний потенціал банків України / О.І. Воробйова // Автореферат дис. на здоб. наук. ступеня докт. економ. наук.: спеціальність 08.00.08 — гроші, фінанси і кредит. — Донецьк: Донецький національний університет, 2011. — 37 с.

Стаття надійшла до редакції 25 жовтня